

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Nybyggeskolan i Västerås kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Västerås kommun att senast den **10 augusti 2026** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande att elever ska ges undervisning av behöriga och legitimerade lärare samt åtgärder vid kränkande behandling.

De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Västerås kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

VÄSTERÅS KOMMUN ska vidta följande åtgärder

Elever ska ges undervisning av behöriga och legitimerade lärare

1. Se till att undervisningen bedrivs av legitimerade och behöriga lärare, om lärarna inte omfattas av något av undantagen från dessa krav. Huvudmannen ska i sin redovisning av vidtagna åtgärder inkomma med en förteckning över hur undervisningen kommer att fördelas läsåret 2026/2027 med avseende på vilka lärare som undervisar samt vilka ämnen eller ämnesområden och klasser dessa undervisar i. Huvudmannen ska även inkomma med en förteckning över de lärartjänster som huvudmannen har tillsatt eller avser att tillsätta på Nybyggeskolan anpassad grundskola inför läsåret 2026/2027. För det fall huvudmannen avser att för undervisningen använda lärare utan legitimation och/eller rätt behörighet, ska huvudmannen i redovisningen ange vilken undantagsbestämmelse beslutet grundar sig på samt inkomma med en motivering kring varför bestämmelsen är tillämpligt i det aktuella fallet. Dokumentation av rekryteringsförsök, inklusive

annonser, som gjorts från datum för detta beslut till och med den 10 augusti 2026 ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (2 kap. 13 § skollagen, 2 kap. 13–15 a och 16 §§ förordning [2011:326] om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare[behörighetsförordningen])

Åtgärder vid kränkande behandling

1. Se till att lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten anmäler detta till rektorn. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som inkommit från datum för detta beslut till och med den 9 augusti 2026. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (6 kap. 10 § skollagen)

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser frånvaro.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2025:6174) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys hösten 2025 inlett en tillsyn av Nybyggeskolan i Västerås kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Nybyggeskolan följer gällande bestämmelser om att elever ska ges undervisning av behöriga och legitimerade lärare, åtgärder vid kränkande behandling och frånvaro.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 16 september 2025 och 17 september 2025. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. huvudmannens sammanställning av undervisande personal, klassscheman, lärarlegitimationer, frånvarostatistik, frånvaroutredningar och statistik över anmälningar av kränkande

behandling. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Elever ska ges undervisning av behöriga och legitimerade lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av ingivna dokument samt rektorns utsaga vid intervju framgår att eleverna vid Nybyggeskolan anpassad grundskola ges undervisning av totalt tolv lärare varav sex lärare har lärarlegitimation. En av de tolv lärarna har utöver sin lärarexamen även en speciallärarexamen.

Undervisning i ämnesområden

Av ingiven dokumentation inför tillsynen framgår att eleverna som läser ämnesområden är uppdelade i två klasser. Undervisningen i ämnesområdena verklighetsuppfattning, kommunikation och vardagliga aktiviteter bedrivs av två lärare som ansvarar för undervisningen i varsin klass. I den ena klassen undervisar en lärare som har lärarlegitimation och behörighet att undervisa i ämnesområden i årskurs 1–9. I den andra klassen undervisar en lärare som saknar lärarlegitimation. I ämnesområdet estetisk verksamhet och motorik undervisar utöver de två lärarna även sju andra lärare som har sin huvudsakliga anställning på Nybyggeskolans grundskola. Fyra av dessa lärare har lärarlegitimation men ingen av dem har behörighet att undervisa i ämnesområden på anpassad grundskola.

Undervisning i ämnen

Av ingiven dokumentation inför tillsynen framgår att eleverna som läser ämnen är uppdelade i två klasser. Undervisningen i svenska, engelska, matematik, samhällskunskap, religionskunskap, geografi, historia, biologi, fysik, kemi och de teoretiska delarna av hem- och konsumentkunskap bedrivs av två lärare som ansvarar för undervisningen i ämnena i varsin klass. En av lärarna saknar lärarlegitimation. En av lärarna har lärarlegitimation. Läraren och rektorn uppger vid intervjuer att läraren har

behörighet att undervisa i ämnen på anpassad grundskola. Av lärarens lärarlegitimation framgår att läraren har behörighet att undervisa i ämnet svenska i årskurs 3–9 på grundskolan men inte i den anpassade grundskolan. Undervisningen i bild, slöjd, musik, idrott och hälsa samt de praktiska momenten i hem- och konsumentkunskap bedrivs av sammanlagt åtta lärare som har sin huvudsakliga anställning på Nybyggeskolans grundskola. Fyra av lärarna har lärarlegitimation men ingen av dem har behörighet att undervisa i ämnen på anpassad grundskola.

Rekryteringsförsök och om det finns behöriga lärare att tillgå inom huvudmannens organisation.

Rektorn uppger vid intervju att det inte finns några behöriga lärare att tillgå inom huvudmannens organisation för undervisning i vare sig ämnen eller ämnesområden på den anpassade grundskolan. Rektorn har inte genomfört några rekryteringsförsök efter behöriga lärare till den anpassade grundskolan sedan rektorn tillträdde sin tjänst på skolan 2022.

Rättslig reglering

En legitimerad lärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver (2 kap. 15 § skollagen).

Endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen. (2 kap. 13 § skollagen).

För att vara behörig att undervisa i anpassade grundskolan i årskurs 7–9 krävs utöver en behörighetsgivande lärarexamen, även att läraren har en speciallärarexamen med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning. Kravet på speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en äldre behörighetsgivande examen om den omfattar inriktning eller specialisering mot utvecklingsstörning (inriktning eller specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning). Läraren måste därutöver vara behörig att undervisa i det ämne han eller hon undervisar i. För att bli behörig att undervisa i anpassade grundskolan i årskurs 7–9 gäller samma behörighet som för att undervisa i grundskolan mot arbete i årskurs 4–6. En sådan lärare är endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens examen. Läraren är dessutom behörig att undervisa i det eller de ämnesområden för vilket ett sådant ämne är relevant. (2 kap. 13–16 §§ förordning [2011:326] om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare).

Av förarbetena till skollagen framgår att huvudmän har en skyldighet att för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som han eller hon ska bedriva. Det övergripande syftet med reglerna är att så långt som möjligt säkerställa att elever får undervisning av lärare som har en utbildning för den undervisning de bedriver.

Ambitionen ska vara att eleverna alltid undervisas av lärare som har en utbildning för den undervisning som de bedriver (prop. 2009/10:165, s. 262, 269 och 649).

Vidare anges att läraren är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas resultat och att studier visar att lärares ämneskompetens och didaktiska kompetens är avgörande för att eleverna ska nå goda resultat (prop. 2009/10:165, s. 261). Att en skola har tillräckligt med lärarresurser, både vad gäller omfattning och kvalitet, är en central förutsättning för att elever ska kunna få sin rätt till utbildning tillgodosedd och för att utbildningen i övrigt ska hålla en hög kvalitet (prop. 2013/14:112, s. 47).

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 2 kap. 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, får en annan lärare eller förskollärare bedriva undervisningen. En sådan lärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen, och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan person får bedriva undervisning under högst ett år i sänder. (2 kap. 18 § skollagen).

Av förarbetena till bestämmelsen framkommer det att för att få använda en annan lärare i den befintliga organisationen, i enlighet med undantagsregeln, bör det vara tillräckligt att det i huvudmannens organisation inte finns någon lärare med rätt utbildning tillgänglig. Handlar det om nyrekrytering bör huvudmannen naturligtvis så långt möjligt anställa lärare med en utbildning avsedd för den undervisning läraren ska bedriva (prop. 2009/10:165 s. 268f). Det framgår vidare i förarbetena att en person som enligt huvudregeln inte får användas för att bedriva en viss undervisning får användas för detta under högst ett år i sänder. I normalfallet bör det vara till terminens eller läsårets slut. Huvudmannen är efter denna tid skyldig att på nytt försöka finna en lärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen (prop. 2009/10:165 s. 652f).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Västerås kommun inte uppfyller författningarnas krav vad gäller att bara den som har legitimation och behörighet får bedriva undervisningen om inte någon undantagsregel är uppfylld.

Denna bedömning görs mot bakgrund att undervisningen vid skolan i mycket stor utsträckning bedrivs av lärare som antingen saknar lärarlegitimation eller som har lärarlegitimation men saknar behörighet att undervisa i den anpassade grundskolan. Av utredningen framgår att det inte finns behöriga lärare att tillgå inom huvudmannens organisation för undervisningen samt att huvudmannen inte heller har gjort några ansträngningar att försöka rekrytera behöriga lärare. Skolinspektionen

bedömer därför att huvudmannen inte haft tillräckliga skäl för att välja att använda sig av obehöriga lärare i undervisningen. Detta är en brist då en huvudman kontinuerligt behöver göra ansträngningar för att rekrytera legitimerade och behöriga lärare.

Åtgärder vid kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av ingiven dokumentation inför tillsynen framgår att det inte har gjorts någon anmälan av kränkande behandling på Nybyggeskolan anpassad grundskola de senaste 12 månaderna.

Elever, lärare, representanter för elevhälsan och rektorn uppger att det generellt sker få kränkningar mellan elever på skolan och att eleverna behandlar varandra väl.

Eleverna uppger vid intervju att det är ganska vanligt att en elev blir ledsen av att någon annan talar illa om eleven samt att det blir konflikter och missförstånd mellan elever på sociala medier och i chatgrupper. Lärarna märker direkt om det hänt något eleverna emellan och löser då situationen.

Lärarna uppger vid intervju att det händer att det sker missförstånd och konflikter eleverna emellan. Konflikterna börjar oftast på fritiden i sociala medier och fortsätter sedan i skolan dagen efter. Lärarna ger vid intervjun exempel på sådana tillfällen. Lärarna märker på morgonen när lärarna möter eleverna att något skett dem emellan exempelvis genom att eleverna ser nedstämda ut. Lärarna löser då situationen genom att prata med eleverna om det som skett. Det görs dock inte någon anmälan om kränkande behandling vid de tillfällena. Om konflikten mellan eleverna går att lösa går lärarna inte vidare och gör en anmälan om kränkande behandling. Lärarna uppger vidare vid intervjun att det är sällan som lärare gör en anmälan om kränkande behandling. En lärare uppger att hen inte någonsin har gjort någon anmälan om kränkande behandling under de år läraren varit anställd på skolan. Flera lärare uppger att det går flera år mellan att de gör anmälan. På frågan om hur skolpersonalen ska gå till väga för att göra en anmälan om kränkande behandling ger lärarna förslag på två olika system där de tror att det ska göras eller att det går att kontakta rektor eller elevhälsoteamet.

Representanter för elevhälsan uppger vid intervju att elever på anpassad grundskola lätt kan känna sig kränkta. Det är därför inte bra att det skapas en kultur där elever anmäler och motanmäler varandra. En anmälan om kränkande behandling blir aktuell först när det sker grövre saker mellan elever. Om det efter händelsen går att prata och resonera med eleverna och de inblandade kränkt varandra samt förstår att de gjort fel så behöver inte

skolan göra någon anmälan om kränkande behandling. Även elevhälsans representanter ger exempel på kränkningar som skett mellan eleverna under föregående läsår på sociala medier som har kommit till personalens kännedom.

Rektorn uppger vid intervju att hon tror att det görs så få kränkingsanmälningar på skolan beror på att det går få elever på skolan och personaltätheten är hög varvid lärarna kan arbeta förebyggande så att det inte sker kränkningar mellan eleverna. Det är rektorn som avgör om det som skett bedöms vara kränkande behandling. Inför varje läsår informeras skolpersonalen om hur de ska gå till väga för att göra en anmälan om kränkande behandling. Skolledningens budskap till personalen på skolan är att det är bättre att göra en anmälan om kränkande behandling i de fall då personalen är osäkra på om händelsen var en kränkning än att inte göra en anmälan. Det digitala system som används för att anmäla och utreda kränkningar är utformat så att anmälan alltid delges huvudmannen.

Rättslig reglering

En lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden (6 kap. 10 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Nybyggeskolan anpassad grundskola brister i sitt arbete mot kränkande behandling. Av utredningen framgår att personal inte alltid anmäler till rektorn då de får kännedom om att en elev utsätts för kränkande behandling

Anmälningsskyldigheten omfattar alla händelser där en elev upplever sig ha blivit utsatt för kränkande behandling. Det ska inte göras någon värdering av hur allvarlig en händelse är eller huruvida incidenten verkligen utgör kränkande behandling innan den anmäls till rektorn respektive huvudmannen. Skolinspektionen konstaterar, att skolpersonalen inte alltid anmäler fall av kränkande behandling som skolpersonalen har kännedom om som skett mellan elever på fritiden till rektorn. Skolinspektionen vill, mot denna bakgrund, framhålla att skolan även har en skyldighet att ingripa mot kränkningar som sker på fritiden om dessa har ett samband med verksamheten. Att elever som går på samma skola utsätter varandra för

kränkningar som sker på fritiden, t.ex. på sociala medier eller på skolbussen hindrar inte att det finns ett sådant samband med skolans verksamhet att händelserna omfattas av skollagens definition av kränkande behandling. Sådana kränkningar ska alltså anmälas och utredas på samma sätt som kränkningar som bara förekommer i verksamheten.

När uppgifter om kränkande behandling inte anmäls systematiskt medför det att huvudmannen inte kan agera för att säkerställa att en utredning skyndsamt startas. Det är därför viktigt att personal anmäler uppgifter om kränkande behandling till rektorn som sedan i sin tur anmäler uppgifterna vidare till huvudmannen. Om det finns brister i detta avseende får huvudmannen inte en samlad bild av de kränkningar som har skett på skolan. Huvudmannen har då inte någon möjlighet att inom ramen för sitt systematiska kvalitetsarbete vidta förebyggande åtgärder för att förhindra kränkningar på skolan framöver

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Västerås kommuns verksamhet vid Nybyggeskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller att elever ska ges undervisning av behöriga och legitimerade lärare samt åtgärder vid kränkande behandling. Det finns därför skäl att förelägga Västerås kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister

Frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärarna och elevhälsans representanter uppger vid intervjuer att elevernas närvaro och frånvaro registreras via ett digitalt system vid varje lektion. Om en elev inte är frånvaroanmäld och uteblir vid skoldagens början tas alltid en kontakt med elevens vårdnadshavare via telefon.

Lärarna uppger vidare vid intervjun att de månadsvis får en sammanställning av elever som har en frånvaro på över 20 procent. Läraren ser då om det finns mönster i frånvaron som är oroande och tar vid behov kontakt med rektorn. De åtgärder som lärarna har vidtagit dokumenteras. Lärarna uppger vidare att närvaron är generellt god på skolan och det är i

regel känt varför en elev är frånvarande. Oftast rör det sig om upprepade sjukhusbesök av kända orsaker. Vid tidpunkten för Skolinspektionens skolbesök finns ingen elev som lärarna bedömer har upprepade eller långvarig frånvaro.

Rektorn uppger vid intervjun att elevernas närvaro på skolan följs upp varje dag och varje vecka. När det finns ett mönster elevens frånvaro så vidtas åtgärder. I ett första steg görs en bedömning kring skolsituationen och det förs samtal med eleven och vårdnadshavare om vad man kan göra för att få eleven tillbaka till skolan. Skolan tar också kontakt med externa aktörer om det behövs, till exempel socialtjänsten. De åtgärder skolan har vidtagit dokumenteras. Om eleven efter det inte återgår till skolan görs en större frånvaroutredning och en anmälan görs till huvudmannen. En frånvaroutredning har precis inletts för en elev på skolan.

Skolinspektionen har i ärendet tagit del av en anmälan som gjorts till huvudmannen om att en elev inte återvänt till skolan efter en ledighet samt en frånvaroutredning som genomförts inom ramen för ett åtgärdsprogram. Av åtgärdsprogrammet framgår att eleven och vårdnadshavarna har varit delaktiga i frånvaroutredningen, att skolan utrett anledningen till att eleven är frånvarande och att skolan vidtagit åtgärder för att öka elevens närvaro i skolan genom att ge eleven särskilt stöd.

Rättslig reglering

En elev i anpassade grundskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Om en elev i anpassade grundskolan utan giltigt skäl uteblir från den obligatoriska verksamheten, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag. (7 kap. 17 § skollagen)

Om en elev har upprepade eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas (7 kap. 19 a § skollagen).

En frånvaroutredning ska inte behöva göras i de fall det är obehövligt, som t.ex. vid redan beviljad ledighet, om en elev vid något enstaka tillfälle är frånvarande på grund av sjukdom, eller om rektorn redan har kännedom om återkommande behov av vårdbesök. (Prop. 2017/18:182 s. 57)

I vissa fall kan det räcka med en enklare utredning. Ett exempel på det kan vara att vid en längre sjukfrånvaro begära ett läkarintyg. I andra fall kan det

behöva utredas om elevens frånvaro beror på en för eleven otillfredsställande lärandemiljö, t.ex. bristande bemötande eller behov av särskilt stöd. Eftersom varje elevs förutsättningar är olika och orsakerna till frånvaro är mångfacetterade krävs det i andra fall en mer omfattande utredning av vad som har orsakat frånvaron för den enskilde eleven. Detta förutsätter att både skolpersonal och personal inom elevhälsan har kunskap om riskfaktorer för frånvaro, om upptäckt och åtgärder samt kännedom om beprövad erfarenhet och forskning om frånvaro (prop. 2017/18:182 s. 59 f.).

Fokus vid utredningen bör vara på att kartlägga orsakerna till frånvaron och att kartläggningen utgör ett underlag för att sätta in åtgärder som gör att eleven kan bryta ett negativt frånvaromönster. Det är av största vikt att resultatet av en utredning av upprepade eller längre frånvaro ska utmynna i sådana åtgärder som behövs för att komma till rätta med elevens frånvaro. Det kan ofta räcka med åtgärder i form av enkla lösningar, hjälpmedel och anpassningar av skolmiljön och undervisningssituationen samt att skolpersonalen har generell kunskap om de faktorer som bidrar till frånvaro för att underlätta för eleven att vara i skolan. I vissa fall kan dock mer omfattande åtgärder bli aktuella som innebär att samverka med externa parter om elevens situation blir nödvändig, t.ex. barn- och ungdomspsykiatri (BUP) eller socialtjänsten (prop. 2017/18:182 s. 60).

Av förarbetena till skollagen framgår det vidare att det förutsätts att frånvaroutredningen och arbetet med frånvaron dokumenteras (prop. 2017/18:182 s. 62)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av utredaren Erik Almqvist.

Utredaren Maria Klasson har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Niklas Lundström medverkat.